

POSTANOWIENIE

Dnia 19 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski

w sprawie z odwołania A. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Zabrze
o emeryturę pomostową,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 czerwca 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 15 grudnia 2022 r., sygn. akt III AUa 1125/22,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych, wraz z odsetkami, o
których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c., tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gliwicach wyrokiem z 29 kwietnia 2022 r. oddalił odwołanie A. P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Zabrze z 24 stycznia 2022 r., odmawiającej oprawa do emerytury pomostowej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, iż A. P., urodzona [...] 1966 r., w kwietniu 2021 r. złożyła kolejny wniosek o emeryturę pomostową. Organ rentowy zaliczył ubezpieczonej do stażu pracy 24 lata 1 miesiąc i 19 dni okresów składkowych oraz

7 lat 2 miesiące i 27 dni okresów nieskładkowych. Ubezpieczona wykonywała pracę w szczególnych warunkach w okresach: od 17 czerwca 1985 r. do 31 sierpnia 1986 r. w PKP na stanowiskach stażysty konduktora i konduktora, to jest przez okres 1 roku 2 miesięcy 14 dni, od 1 czerwca 1997 r. do 31 października 1998 r. w OLK, to jest przez 1 rok i 5 miesięcy i od 23 listopada 1998 r. do 31 grudnia 2008 r. to jest 10 lat 1 miesiąc i 9 dni. Od tego okresu należy odjąć 4 dni urlopu bezpłatnego. W czasie zatrudnienia przez 376 dni korzystała ze zwolnień lekarskich, to jest 1 rok i 11 dni.

W rozważaniach prawnych Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, iż ubezpieczona twierdziła, że zatrudnienie w domu pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych w okresie od 1 do 15 kwietnia 2022 r. jest wystarczające do stwierdzenia spełnienia przesłanki z art. 4 ust. 6 ustawy o emeryturach pomostowych. Tymczasem z treści art. 4 ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych wynika obowiązek zatrudnienia w warunkach szczególnych przez co najmniej 15 lat, ale co najmniej 1 miesiąc musi przypadać przed dniem 1 stycznia 1999 r. oraz 1 miesiąc po dniu 31 grudnia 2008 r. Orzecznictwo Sądu Najwyższego skłania się ku stanowisku, że krótkie przypadkowe i nieodpowiednie do stanu zdrowia zatrudnienie w szczególnych warunkach po dniu 31 grudnia 2008 r. nie uzupełnienia brakującego stażu zatrudnienia w szczególnych warunkach do emerytury pomostowej, tak więc dwutygodniowe zatrudnienia w ośrodku dla przewlekle i psychicznie chorych nie podlega zaliczeniu do pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych.

W dalszej kolejności Sąd pierwszej instancji wskazał, iż niezależnie od powyższego ubezpieczona nie udowodniła co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy w zaliczył do pracy w szczególnych warunkach 12 lat 7 dni. Jest to zatrudnienie w PKP w okresie od 17 czerwca 1985 r. do 31 lipca 1986 r., od 1 czerwca 1997 r. do 22 listopada 1998 r. w OLK T., od 23 listopada 1998 r. do 31 grudnia 2008 r. Odliczono okresy pobierania zasiłków chorobowych i urlopów bezpłatnych (4 dni). ZUS nie zaliczył zatrudnienia w P. w P. w okresie od 26 marca 1987 r. do 31 marca 1988 r., mimo że ubezpieczona przedstawiła świadectwo pracy, w którym wystawiający potwierdził zatrudnienie w tym okresie w charakterze tłoczarza metalu i była to praca w szczególnych warunkach.

Ubezpieczona wyjaśniła że od 1 kwietnia 1988 r. do daty urodzenia syna z dnia 27 października 1988 r. korzystała ze zwolnienia lekarskiego, później korzystała z urlopu macierzyńskiego, urlopu wypoczynkowego, a od dnia 28 lutego 1989 r. do końca zatrudnienia korzystała z urlopu wychowawczego, w trakcie którego urodziła córkę w dniu 16 lipca 1990 r. Po zaliczeniu całego tego okresu ubezpieczona wykazałaby co najmniej 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy podniósł, że zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami urlop macierzyński na pierwsze dziecko wynosił 16 tygodni, a na drugie i kolejne 18 tygodni (art. 180 § 1 pkt 1 k.p. w brzmieniu obowiązującym w latach 1989 i 1990). Skoro przez w szczególnych warunkach rozumie się wykonywanie takiej pracy, a nie pozostawanie w stosunku pracy, to nie ma podstaw do zaliczenia urlopu wychowawczego do okresu pracy w szczególnych warunkach, skoro pracownik w czasie tego urlopu jest zwolniony z obowiązku świadczenia pracy. Przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, o których mowa w art. 4-11, nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (art. 12 ustawy o emeryturach pomostowych). Artykuł 12 powtarza zasadę wyrażoną w art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS stosowaną w odniesieniu do emerytur w obniżonym wieku z tytułu szczególnych warunków lub szczególnego charakteru wykonywanej pracy. Brzmienie komentowanego przepisu różni się jednak od treści art. 32 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przewiduje bowiem, że przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w związku z ustalaniem prawa do emerytury pomostowej nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa bez względu na datę przerwy w pracy. Oznacza to, że przy ustalaniu prawa do emerytury pomostowej nie uwzględnia się również okresów takiej przerwy w pracy, które przypadły przed dniem 15 listopada 1991 r., tj. przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych innych ustaw (komentarz do art. 12 ustawy). Sąd Okręgowy to stanowisko podzieli. Orzeczenia Sądu

Najwyższego dotyczące wyjątków pozwalających na zaliczenie okresów niewykonywania pracy do okresów pracy w szczególnych warunkach tj. pobierania wynagrodzenia i świadczeń z ubezpieczenia społecznego związanych z ciążą i macierzyństwem, a więc zasiłku chorobowego oraz zasiłku macierzyńskiego związanego z ciążą i macierzyństwem dotyczyły ustalania stażu pracy w szczególnych warunkach na potrzeby emerytur wcześniejszych, a nie emerytur pomostowych, (wyrok z dnia 3 października 2014 r. sygn. I UK 51/14, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2013 r., I UK 561/12). Zaliczeniu do pracy w szczególnych warunkach mógłby podlegać okres urlopu wypoczynkowego pomiędzy urlopem macierzyńskim, a urlopem wychowawczym. Skoro urlop macierzyński na pierwsze dziecko wynosił tygodni, to urlop wypoczynkowy trwał od 16 lutego 1989 r. do 27 lutego 1989 r. Brak jest podstaw do zaliczenia innych okresów pracy w szczególnych warunkach ze spornego okresu. Urlop wychowawczy nigdy nie był okresem wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Na skutek apelacji odwołującej się Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 15 grudnia 2022 r., oddalił jej apelację.

Sąd drugiej instancji podniósł, że w sprawie oczywistym było, iż ubezpieczona nie spełni warunku dotyczącego stażu pracy w warunkach szczególnych, wobec korzystania w spornym okresie z urlopów macierzyńskich i następnie wychowawczych, a to w związku z treścią art. 12 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1924), zgodnie z którym przy ustalaniu okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, o których mowa w art. 4-11, nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Przy ustalaniu prawa do emerytury w obniżonym wieku okres korzystania z zasiłków chorobowych i macierzyńskich był uwzględniany do stażu pracy, od którego zależało prawo do świadczenia, co zostało ugruntowane w wykładni prawa i dorobku judykatury, ale w uregulowaniach omawianej ustawy istnieje zapis wprost, który nie pozwala na dokonywanie odmiennej wykładni, niż ta literalna. Ustawodawca, tworząc nowe rodzajowo świadczenie, miał pełne prawo w sposób

odmienny uregulować katalog warunków niezbędnych od uzyskania tego prawa. W tym kontekście przeprowadzanie dowodu z zeznań świadków na okoliczność pracy stale i w pełnym wymiarze w charakterze operatora pras - tłoczarza, według Działu III załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, było zbędne. Nie zmienia tej konstatacji nawet uwaga apelacji co do niezastosowania właściwych przepisów procedury, gdyż nie mają one wpływu na treść orzeczenia Sądu pierwszej instancji. Powyższe uwagi odnoszą się do obowiązku zatrudnienia w warunkach szczególnych po dniu 31 grudnia 2008 r. w wymiarze co najmniej jednego miesiąca, gdyż nie wpłyną na ogólną tezę o braku spełnienia wszystkich warunków prawem przewidzianych do uzyskania prawa do emerytury pomostowej.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniosła odwołująca się. Skarżąca zaskarżając wyrok w całości wniosła o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku sądu pierwszej instancji i przyznanie ubezpieczonej prawa do emerytury pomostowej. Ewentualnie skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych, z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

W podstawach skargi kasacyjnej skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 12 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych w zw. z art. 4 pkt. 2, pkt. 5 i pkt. 6 w/w ustawy oraz naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 385 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 380 k.p.c., art. 381 k.p.c., art. 227 k.p.c. i art. 235² § 1 pkt. 2 i 5 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie (art. 398⁴ 1 pkt. 2 k.p.c.).

W uzasadnieniu skarżący podniósł, że istnieje potrzeba wykładni art. 12 ustawy o emeryturach pomostowych. Kwestia, czy okres urlopu wychowawczego wchodzi w zakres zastosowania w/w przepisu, czy też nie (tj. czy okres taki - w kontekście ustalania uprawnień do emerytury pomostowej - podlega zaliczeniu do okresu pracy w warunkach szczególnych, czy nie), jest traktowana w orzecznictwie rozbieżnie (co wynika z nieprecyzyjnej treści w/w przepisu). Można bowiem znaleźć judykaty, w których kwestia ta została oceniona odmiennie niż w przywołanych w treści niniejszego pisma orzeczeniach (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2013 r., I UK 561/12; z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 193/15; z dnia 6 czerwca 2006 r., I UK 338/05; z dnia 23 kwietnia 2013 r., I UK 561/12; z dnia 4 września 2014r., I UK 6/14; wyrok SA w Lublinie z dnia 9 stycznia 2014 r., III AUa 1232/13).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania, ewentualnie oddalenie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oraz zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego na jego rzecz w związku ze sporządzeniem i wniesieniem odpowiedzi na skargę kasacyjną oraz ewentualnymi innymi czynnościami procesowymi według norm.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy

przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Należy zaważyć, że oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 31/18, LEX nr 2508113; z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365). Powołanie się na tę przyczynę kasacyjną zakłada więc nie tylko wskazanie przepisu prawa i stwierdzenie, że - w ocenie skarżącego - wywołuje on wątpliwości. Konieczne jest również wykazanie, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, wyjaśnienie na czym one polegają, ich uzasadnienie, a także wskazanie rozbieżnych wariantów interpretacyjnych, z odwołaniem się do dotychczasowych poglądów orzecznictwa i dostępnego piśmiennictwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706), a w szczególności przytoczenie i poddanie analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319). Wypada również dodać, że podobnie jak w przypadku gdy podstawą wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest występujące w sprawie zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), omawiana przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie zachodzi, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych

orzeczeniach, brak nadto okoliczności uzasadniających zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

W sprawie nie spełnia się przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., bowiem nie stwierdza się rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego na tle wykładni art. 12 ustawy o emeryturach pomostowych. Sam przepis jest jasny. Wykładnia gramatyczna (literalna) wprost wskazuje, że art. 12 cyt. ustawy nie pozwala na zaliczenie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, o których mowa w art. 4-11 tej ustawy okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał wynagrodzenie lub świadczenie z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Wymaga podkreślenia, że podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. ma charakter generalny, gdyż przedmiotem jej zainteresowania jest tylko potrzeba wykładni przepisu prawa ze względu na poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecznictwie Sądów a nie ocena jego zastosowania w określonej sprawie. Natomiast orzecznictwo na które powołuje się skarżąca we wniosku nie dotyczy zastosowania tego przepisu czy jego interpretacji.

Kierując się powyższymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżąca nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej, co uzasadnia odmowę jej przyjęcia podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono stosownie do art. 98 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265) oraz art. 98 § 1¹ k.p.c.

[SOP]

[a!]

